

JÓKAI ANNA

Közkatonák

Madaras Márton elégedetten viselte gúnynevét. A szerkesztőségben ő a Kutya — tudomásul vette. Akit Kutyanak hívnak, azt legalább nem gyűlölik. Ebben a jelölésben: „Kutya”, szeretet lakozik, úgy vélte; s épp csak oly parányi eleme a sajnálkozásnak, ami nélkül bárkit őszintén szeretni amúgy is lehetetlen.

A felesége persze — szokott precizitásával — a név árnyoldalát is kimutatta: egy csepp irigységet sem tartalmaz, s akit senki se irigyel, annak — jobb, ha tudja! — eredményei sincsenek. Madaras Márton azzal védekezett, ő nem törtető. Egyébként a legtöbbet foglalkoztatott újságíró a rovatánál. Csaknem minden vasárnap megszólal. Szinte nincs melléklet a neve nélkül. Ha egyszerre két cikkét közlik, a jelentéktelenebbet „mán”-nal szignálja. Most is utazik Hajámosra, lakodalmi riportra. Különben a felesége hallgasson! Akit hivatalosan, anyakönyvezve Kingának hívnak, s akinek még annyit sem sikerült élete harminc esztendejéig elérnie, hogy legalább a barátai enyhítsenek némi becézéssel a neve ridegségén, az egyszer s mindenkorra kiállította természetéről a szegénységi bizonyítványt.

Nem veszekedtek komolyan, de mindkettőjüknek fontos volt: van egy hely, ahol kockázat nélkül lehetnek önmaguk, kitölthetik a mérgüket. Esténként összekoccantak, mint két rugalmas pofozóbaba, leverték egymáson a fölös energiát, hogy másnap reggel a világban fáradt közönyük a kiegyensúlyozottság csendes derűjének látsszon.

Kinga egy belvárosi butikban dolgozott. Túl sokat tudott a nőkről, s eléggé megvetette őket, mert csupán a vevőköréből vonta le általánosításait. A szakmáját sem becsülte: az volt a szórakozása, hogy a majmocska-csúfocska hölgyeket egy-egy rájuk nem illő ruhadarabbal még komikusabbá díszítette. Rábeszélő készségével előnyösen fellendítette a forgalmat. Példaként emlegették a kereskedelemben.

Márton eredetileg a televíziónál kezdte. Alacsony termete és kissé görbe lába a képernyőn nem zavart; férfias és mégis apostolian szenvedő arca, gyengéd hullámszerű szakála érvényesült egyedül. Egy évig vezetett tréfás vetélkedőket és ifjúsági játékokat. Bántotta, hogy csak deréktól fölfelé ismerik, s ezzel félreismerik, tulajdonképpen. Amellett semmi kezdeményezés, semmi önálló gondolat... A lapnál szívesen fogadták, még meg is dicsérték szerénységét, az „oly ritka jelenséget a szüntelen exhibicionizmus korában”. Ő pedig úgy érezte, az írásban kifejtett vélemény objektívebb, tisztább, mert megítélését nem befolyásolják a külső megjelenés szubjektív ingerei.

Kutya — kedves név. Benne van a lelkes tekintet és a szorgalom lihegése.

— Csak akkor utazz Hajámosra, ha találsz a buliban fantáziát. Az erőltetett ügyet megette a fene... — mondta Sáros Z. Aladár, a közkedvelt Ali. — Tudod, hogy nálunk mozoghatsz, a teljes szabadság jegyében...

— Miért éppen lakodalom és miért éppen Hajámos?

— Valami ügyetlen, zavaros fülest kaptam. Bűzlik az eset. Nyilván olyan céció lesz, mint régen a nagygazdánál. Nyilván ezresnél kezdődik a menyasszonytánc. Te vagy erre a legalkalmasabb: színesen, de nem felszínesen megrajzolni a tablót. Kielemezni, kivesézni, hogyan rombol az anyagiasság ma is, noha persze egyúttal mindez gazdasági javaink egyre növekvő bőségére is utal... Plusz, mínusz... Most a konkrétumban ragadhatod meg a témát, az elvi cikkeket mintegy megtámogatva...

— Nyilván, noha, mintegy — morogta Kutya — szóval már tudod is, mit akarok írni?

— Csak ezt írhatod! — Ali egy pillanatra kikökönt, aztán ügyesen folytatta — ... persze, jellemed és stílusod alapján merek ilyen bátran következtetni. Kemény gyerek vagy te.

— Hogy fognak ott nekem örülni!!

— De mennyire! Megtiszteltetés, országos fórum! A célt nem fogod az orrukra kötni... De mehetsz közművelődési felmérésre is a kultúrotthon-hálózatba. Tudod, hogy nálunk a legteljesebb szabadság alapján...

— Akkor inkább a lagzi — mondta gyorsan Márton. Mit akadémizáljon? *Valóban* undorító a pénzért árult menyasszony.

— Szóval eldobta a Gazdi a csontot, csak lábhoz kell vinni! — Kinga dühös volt: ezen a napon elmaradt a sikerélmény. A nyolcvanesztendős asszony nem vette meg a térdig érő, dáliarózsás strandruhát. S ő kénytelen volt tiszteletet érezni iránta.

— Amit kérnek, nem méltatlan — kiáltotta Márton —, mi a rossz ebben...?

— Semmi, semmi drága Kutya! De azért a többi csontot is körülszágalszhatod.

Jól lehoradták egymást, így másnap Madaras Márton megkönnyebbülten ült vonatra. Már működött a képzelete. Látta a kövér, pattanásos újmenyecskét a merev fodrászfrizurával, és a fekete, kétsoros öltönyben izzadó, birkanyírt ifjú férjet. A részeg, gajdoló násznépet. Hallotta az émelyítő cigányzenét. Vásári ízléstelenség. Előre fölpiszkálta magában az indulatot. A készséget a meggyőződésre. Anélkül nem megy, hiába.

Úgy számította, legokosabb akkor érkezni, amikor már forrponon a hangulat, s a maradék viselkedés is lemállik. A vonat is segített, késett másfél órát. Már az állomáson felvilágosították, a lakodalom a határban van, a termelőszövetkezeti irodaház udvarán.

— Igazi nagy téesz-esküvő. Közös összefogás — mondta a vasutas és mosolygott. — Távoli rokon talán?

Madaras nem titkolózott.

A vasutas még csak annyit kérdezett, ki hívta személy szerint. Senki? Félrekapta a fejét, megmutatta az irányt, aztán, mint aki megnémult, pöccentett egyet a sapkáján s gyorsan visszakocogott az épületbe.

„A vidék tipikus bizalmatlansága — gondolta Madaras —, még szerencse, hogy nem farmerben jöttem.”

A község csöndes volt a kései estben. Szorosan zártak a kapuk, kötelességből vakkantottak néha-néha a kutyák. Hétfő, adásszünnap. Vagy alszik már mindenki, vagy a téeszben mulat...

Madaras hirtelen úgy érezte, tolvaj. Legalábbis besurranó. Mi köze ehhez? Vadidegen emberek nászünnepe. Talán mégsem erkölcsös, kilesni, *hogyan* örülnek...

„Legföljebb nem írok róla semmit — határozta el s máris megnyugodott. — Egy sort sem, ha a lelkiismeretem tiltakozik...”

A lassan előkészítő muzsika meglepte. Lehár-keringő, ezüstös-diszkrétén. Az épület — ahogy a szőlősor után teljes szépségében elébe bukkant, elbűvölte.

Tornácos-oszlopos, hófehér, egyszerű pompa. Hatalmas gyertyák hatalmas fa-törzseken, kisebb gyertyák az asztalokon és mindenütt virág, virág... Néhány pár táncos — a nőkön hosszú ruha. Az ételféle a tornác benyílóiban, külön asztalokon felhalmozva; csupa hidegtál. Innen viszik a pincérek — nem tévedés, pincérek — az italokkal együtt, tálcán, körbe-körbe. Mint egy szabadtéri diplomáciai fogadáson.

A vendégek számára hurka alakban összetolt asztalsor, nagy ellipszis a damaszt alatt. Itt aztán nincs főhely vagy csoportosulás: a társaság egybeolvad, egyszerre lélegzik, egyszerre koccint az ifjú párra.

„No, Ali — Madaras újjongott — ez már fölfedezés! Hilton-színvonal Hajámoson. Közösségben egybeforrva.” — Már a címet próbálgatta.

Éppen zenszünetre ért oda. Még véletlenül sem csellengett senki, mindenki visszasimult a helyére. Száz ember, minimum. A pincérek újabb s újabb tálakat kínáltak, de mintha túl lettek volna a vacsorán, a sereg fegyelmезetten csipegetett.

„Hogyan közeledjek? — bizonytalankodott Madaras. — Aki magas, az csak úgy *odasuhan*...”

Felesleges volt aggódnia. A gyűrű egy semleges pontjáról kivált egy ötven év körüli, rendkívülien elegáns, rendkívülien vonzó külsejű férfi, s mintegy a közösség felhatalmazását élvezve, elébe sietett.

— Fél órája várunk... doktor Nagy Sándor, engedd meg, én vagyok az idősebb... Nem is tudod, milyen jólesően nyugtázzuk ezt a központi figyelmet...

— Honnan tudják... tudjátok?!

Doktor Nagy Sándor, mintha viccet hallana, nagyot nevetett.

— Honnan tudjuk? — szólt hátra, a kórus is nevetett. — A vasutas, egyébként volt tévész-tagunk, rögtön idecsöngetett... Csak, hogy lásd, egységes közösség. Itt aztán nincs klikkesdi, félrehúzás. Csak aztán igazat írj, édes öcsém, színtiszta igazat, még ha eleinte nem is hiszel a szemednek — széjjel mutatott.

— Nem mondom, hogy tipikus, de nálunk *megvalósult*...

Karon fogta Madarast.

— Ha egyenként nem is tudok mindenkit bemutatni... melyik laptól is? Madaras hangosan bevallotta, ismételte a nevét is.

— Azt is olvassuk... rendszeresen olvassuk. Kérlek, amit az emberi méltóságról fejtegettéél, abban a zavaros ügyben, az a munkaügyi vita, emlékszel, hát kérlek, az színtiszta igaz...

Madaras szédült. Kezet fogott az újasszonnyal. Az újasszony fehér farmerkosztümöt viselt és hófehér cowboykalapot. Nyugati divatlap címdala. Nagyon fiatal volt, nagyon sápadt és nagyon szép. A keze lagymatagon kicsúszott a szorításból, a szeme saját kalapjának karimájára tapadt, mintha attól félné, a súly rászakad. A férj — hajszára ugyanolyan fehér farmerben — viszont sokáig szorította Madaras ujjait, aztán, mint aki kimerült e műveletben, a homlokát törölgette. A férfi bágyadt arcú, sovány figura; egyedül a pocakja domborított a nadrág fölött.

„Akkor mégsem sovány — próbálta Madaras rögzíteni, de az első benyomását mégsem tagadta meg. — Mindene keszeg, csak a hasa dagadt. És sokkal öregebb, mint a lány... Még majd én is beugrok s itélek a külső után! — Madaras megszidta magát. — Olyan szívélyesek!”

Az örömszülők csendeseek, meghatottak. Ki, kinek az apja, anyja, nem lehet megkülönböztetni. Csak ülnek és nézik a gyerekeket; nem esznek, nem isznak.

Doktor Nagy szédítő iramban informálta.

— A lány a mi jövődő agronómusunk, a szülei alapító tévész-tagok, ez nekik, amit itt látsz, jár, és ezen a *nívón* jár, város és falu közt ma már nem lehet különbség. Ez minta-téész! A fiú pedig egyenesen a megyeszékhelyről jön ide, kérlek, rendkívül tehetséges számszaki ember, biztonságban érzem majd

magam mellette, mert nem elég becsületesen dolgozni, adminisztrálni is kell a munkát, egyébként én vagyok a tévész-elnök, nem tudtad?! — mint aki gyerekes csínytet követett el, megint fölnevetett. — De nem akadályozlak szabad mozgásodban, egyél-igyal, helyezkedj el bárhol és meg fogsz lepődni. Csak a szintizta igazat...

— Menyasszonytánc nem lesz? — kérdezte Madaras, dél óta nem evett, s az első poharak már a fejébe szálltak.

— Menyasszonytánc? — Doktor Nagy Sándor kigombolt a zakóján egy gombot, úgy kacagott. — Hát hol tartotok ti...? — Beszorította a fiatalembert egy öreg-öreg néni és egy még öregebb bácsi közé. — Megbocsáss, de minde-
niütt igényelnek...

Madaras evett, aztán újra ivott. Néhányan megint táncoltak. De semmi énekszó, hejehuja. Már-már hiányzott a lárma. Fegyelmetlenül, olajozottan haladt éjszakába az este. Egy középkorú pár lopva az órájára pillantott. A néni, Madaras mellett, szunyókált, könyöke le-lecsúszott az asztalról.

— Miért nem tetszik lefeküdni? — kérdezte Madaras. Ha egy kicsit bevitt, mindig beszédképyszere támadt.

— Tessék?

Háromszor ismételte, mire megértette a néni.

— A fülem — mondta. A férje felé bökött az állával. — Az uram is süket. Lefeküdni? Csak az elnök után.

— Ez itt a módi? — ordította Madaras, többen odatekintettek, rosszallóan.

— Ez — felelte a néni.

— Ennyire tisztelik?

— Ennyire — bólintott a néni.

Szemben egy oldott nyakkendőjű, ráncos képű férfi (kamaszosan növesztett, korpás hajjal) unottan beleivott a borába. Csettintett.

— Ez aztán igen. Ez aztán igen...

Láthatóan elhúzódtak tőle, már amennyire ez a nagy összetartásban egyáltalán lehetséges volt. Nemtörődömségével, modortalanságával a társaságból kirítt.

„A retrográd példa” — gondolta Madaras.

— Első osztályú rendezés — motyogta a rendetlen küllemű férfi —, aki szerepel, egyúttal közönség is... taps biztosítva.

— Mit akar? — kérdezte Madaras, csak úgy, a tömegbe szólva.

Nem válaszoltak. Legyintések. Egy hang úszott — női hang, kiszámított éllel.

— Mi van, Kutyuli? Hol hagyta a szájkosarat?

A férfi felugrott, de Nagy Sándor — ki tudja, hogy termett ott — hátulról már át is ölelte.

— Tudod, hogy magas a vérnyomásod. Csak nem haragszol a viccért? Az egész kollektívára...? Már be ne savanyodj, ha el is sodródta oly messzire... A húgod esküvője!! Oldódj egy kicsit...

Madarasra kacsintott, mintha azt jelezte volna, sajnós, barátunk elméje... Igazolta a helyzetet, hogy a férfi rögtön visszaroskadt és gyufaszálakat tördelt az italába.

A bácsika, Madaras jobboldalán, végleg lehanyatlott, koppant a feje az asztalon. Nagy Sándor már oda is rohant.

— Jaj, édes öregjeim, a szívem szakad értük, csak végig akarják ülni... — mindkettőt feltámogatta — Jóska, vigye őket a kocsimmal... Ez még kísért, hogy a mértéket nem ismerik.

A két öreget eltámogatták. Szellős lett a hely Madaras két oldalán. Senki sem húzódtott közelebb.

„Ez a Kutyuli — gondolta Madaras — ez érdekes... A többi túl pozitív. Ellensúly nélkül nincs hatás a riportban.”

— Tehát ön is rokon? — szólta át az asztalon.
 Kutyuli fölkapta a fejét.
 — Nem nyilatkozom — mondta kurtán.
 — Engem is Kutyának becéznek odabenn — mondta Madaras. — Nincs ebben semmi sértő.
 — Kutyának? Csakugyan? És miért?
 — Szeretetből. Remélem...
 — Csakugyan? — leereszkedő, atyai volt a hangja, árnyalatnyi gúnnyal. — De azért vallja be: Kutyá és Kutyuli között van némi fokozatbeli különbség.
 — A lényeg ugyanaz — vigasztalta Madaras; általában, ital után nem csak beszélgetni, de vigasztalni, sőt, *megváltani* is nagyon szeretett.
 — Akkor jó — mondta a férfi. — Ha a lényeg ugyanaz, megnyugodtam. Atülök magához, kolléga...
 Játékosan átbújt az asztal alatt. Odapréselődött Madaras mellé, Madaras jobbra húzódtott, volt elég hely, mégis elhatárolódott tőlük a sor.
 — Nem vagyok tetves — mondta a férfi. — Csak félnek. Még fültné se akar lenni senki.
 — Mesél valami érdekeset? — Madaras a zsebébe nyúlt, készítette az igazolványát. — Újságíró vagyok, figyelmeztetem... nem csak magánember.
 A férfi mosolygott.
 — Ezt nem írja meg.
 — Miből feltételezi...?!
 — Mert maga Kutyá. Én meg a Kutyuli. Nem mi osztjuk a lapot. Amit a kezünkbe nyomnak, abból játszunk. De mi fizetjük a veszteséget.
 — Miért beszél vadakat? Ne igyon, ha nem bírja...
 Doktor Nagy leült velük szembe, Kutyuli megüresedett helyére. Fölbámult az égre, a csillagokra; dúdolt, ábrándos arccal. Saját édes ifjúságán merengett.
 — Halkan — mondta Kutyuli —, figyelik minden szavunkat.
 — Üldözési mániája van? — Madaras meglepetten vette észre, hogy önkéntelenül suttog.
 — A rokonaimat féltém. Meg magát. Én anyagbeszerző vagyok Bercelen, az ország túlsó felében. Az szinte egy másik világ...
 — Engem ne féltsen. A szintizta igazat írom úgyis.
 Doktor Nagy meghallotta a mondatot, végigfésült a haján, fölállt, odébb sétált, mint aki megnyugtató hírt kapott végre.
 — A szintizta igazat...?! — Kutyuli kínálta Madarast, derekasan hörpintett maga is. — Imádom ezt a kifejezést. Hát én elmondom magának. Az igazat. Nem a szintiztát, csak a körülbelülit... De abból egy betűt se tud hasznosítani...
 — Bízsa rám!
 Madaras kételkedett. Ez a Kutyuli született intrikus. Félreállított, eltorzult személyiség.
 Kutyuli megszorította a karját.
 — Vigyázzon, olvasnak az ajkáról... próbáljon meg keskeny réssel beszélni és vigyorogni... mintha részeg lenne és leltározni a nőket.
 Szegény pasas! Madaras valóban elvigyorodott.
 — Az ott a Kerekes Kati, a menyasszony. Az egyszem kései húgom. Én is Kerekes vagyok, Péter. De senki sem szólít itthon másként, csakis Kutyulinak.
 — Az abroszra nyomta a pohár talpát, várt, hagy-e nyomot. Tárgyilagosan folytatta: — Látja, ott, a pettyes ruhás nő mellett azt a fekete, cigányképzű férfit? A megyei főállatorvos... Az a pettyes a felesége. Ronda, mi? A tanácsitkárunk. Az a három bakfislány, az egyforma blúzban, hova néz, erre nézzen, az övék. Ezek már helyesebbek. De Kati szebb náluk... tagadja?
 — Nem — Madaras elismerte. — Az asszonyka a legszebb. A gyülekezetből messze kiválik.

— Elég nagy baj — bölintott Kutyuli.
 — Vele még a menyasszonytáncnak is van értelme. Nekem is volna rá egy-két pirosam.
 — Nem táncolhat. Kavarog a gyomra. Négyhónapos állapotos.
 — Na és? — csattant föl Madaras. — Ma ez már nem szenzáció.
 — Nem bizony — bölintott Kutyuli, most már hamut is szórt a borba. — Különben is, megkapta a pénzt, nyereménybetétkönyvben, tánc nélkül. Nagy Sándor szedette össze gyűjtőívvel. Így elegánsabb. S ott a lista dokumentnek.
 — Ezt megírom... — Madaras fölkelkedett. — Ha van rá bizonyíték... Ez valami egészen új buli...
 — Hát ezt megírhatja. Csak nem érdemes. Mert ez nem ügy, valójában.
 — Mondja — kérdezte Madaras hirtelen —, maga küldött fülest a főnöknek? Nem árurom el.
 — Szóval akadt valaki... — Kutyuli elcsodálkozott, majdnem örült. — Nem, nem én. Naiv alak lehet, szegény. Szóval Kati hasában ott a gyerek. Csakhogy nem ez az albinófejű vőlegény az apuka... a főállatorvos a kedves apuka. A felesége is tudja. Meg a három grácia is. S minden egyes vendég, ennél a keserves asztalnál, ebben a bűdös faluban...
 — Sajnálatos — morogta Madaras —, de a magánélet szférája, ugye...
 — Az. Persze — Kutyuli bólogatott, majd' letört a feje. — A húgom azt terjesztette, a Bódi doktor megerőszakolta őt, amikor kihívták a macskához... dühből erőszakolta meg, hogy egy koszos macska miatt fásasztották...
 — Megerőszakolták...? — Madaras újra ivott. Szörnyülködött. — De hiszen ez egy krimi...
 — A húgom hazudott — legyintett Kutyuli. — Így nevelték, hazudásra. A világhelyzet bonyolult — emelt a hangján hirtelen, Nagy Sándor osont el a hátuk megett. — Szerintem, jelen pillanatban, a világhelyzet...
 — Úgy, úgy — intett Nagy Sándor, s távolodott — a politika mindenütt... Madaras bambán bámult Kerekes Katira.
 — A húgom hazudott — suttogetta tovább a másik. — Beleesett a Bódiba, talán el is akarta magát vetetni, a gyereket is azért nem rakatta el időben. Bódi talán ígért is, de aztán megcsavarták a tökét. A felesége nemcsak tanács-titkár, hanem egyúttal az egészségügyis Herrernek a lánya... Szerezni kellett hamar egy vőlegényt.
 — Szegény fickó — Madaras szánakozva nézte a férfit a szoros fehér farmerben. — Jól becsapták.
 — Becsületes üzlet. Megkapta cserébe a téesz főkönyvét. Az állatorvos unokaöccse egyébként. Valamit valamiért.
 — S volt éppen szabad státusz...?
 Kutyuli türelmesen magyarázott.
 — Már régen kellett ide egy rugalmas ember. Nem szélhámos, csak rugalmas. Egy hajlékony, okos gazdasági káder. Aki minden kényes helyzetben föl találja magát. Az előző főkönyvelő idegösszeroppanással fekszik az anyja szülővárosában, innen kétszáz kilométerre, már le is százalékolták, kiemelt nyugdíjjal. A mi doktor Nagyunk megrendezte az esküvőt, tekintélyével szentesítette. Általános kussolás. Még Kati se beszélhet. Mindezt cserébe Sándorunk kapott egy lekötelezett munkatársat. Ezek egyszerű tények. Csak nincs fölháborodva?
 — Mi van még? — kérdezte Madaras kábultan.
 — Semmi — Kutyuli átkarolta. — Ugye, nem is olyan rettenetes... Mert a többi csak közérzet. Kötelező hódolat, természetes alázat. A kiszolgáltatottság félelme. Szaporodó anyagiak, mutatós, elegáns életforma. És igenis eredmények. A rosszkezdő munka is munka, és a pénzt, mi tagadás, nagy pénzt ugyanúgy meghozza. Sándorunk nem kicsinyes. És nem buta. Szakmailag képzett. Szervezési talentum. Látástól vakulásig „dolgozik”. Mesterien keveri a lapot.

— Ha én ezt megírom... — dadogta Madaras. — Ha én ezt megírhathatnám...

— Ne lovallja bele magát — Kutyuli csimspaszzkodott az oldalán. — A maximum, hogy hallgat. És nem *megrendelésre*...

— Mindegy... Ali bácsié a felelősség. Ő adja az ukászt. Ő. Mindig ő... — Madaras igyekezett felállni, de visszatottyant. A hamisítatlan, jó pinceborok!

— De a maga neve... a te neved van alatta, Kutypajtás... Tied a szégyen — mondta Kutyuli, s mintha kijózanodott volna, olyan üres és keserű lett a tekintete. — Tudod-e, miért hívnak ezek a derék emberek engem Kutyulinak? Szájkosaras Kutyulinak, folyton-folyvást?

Madaras gyengülten nézte a pohárnyomot a szűzfehér damasztton.

Kutyuli a füléhez hajolt. Mintha ősrégi, mélyről fakadó népdal szövegét citálná, úgy buktatta elő, csendesesen és tisztán a szavakat.

— ...ötvenegyben én voltam itt a frissen képzett néptanító. Nagy fölvonulást rendezett a megye, tele ötletekkel: minél vadabb ötlet, annál több jó pont... mit mondjak. Fölvonultam, mint az imperialisták láncos kutyája. Lánc csörgött a nyakamon, a kölcsönzökből kivettünk egy kutyabundát, a fejemen bulldog-papírmásé és valódi szájkosár... nagyon fiatal voltam, sportember, végigugattam négy-öt községet, húztam az imperializmus szekerét... Oklevelet kaptam, pénzjutalmat. Először csak a tanítványaim csúfoltak, a hátam megett. Később már nyíltan, az egész falu. Végül a megyében is összesúgtak: ez az az ember, aki akkor, szájkosárral... Bármit akartam, azzal érveltek, már a szabadabb időkben: te csak ne taníts, aki fölvetted a kutyabundát. — Elfúladt. — No ennyi. Bercelen jó nekem. Oda is nősültem. Szerencse, hogy nem hoztam az asszonyt magammal. Egy napra se kellett volna hazajönnöm. A család is azzal fogadott, nem esik meg *így* ez a csúfság, ha Kati nem az én húgom... A láncos-csahos Kerekesé...

— Hát igen — Madaras kereste a vigaszt —, én akkoriban... öt-hat éves voltam... öt-hat éves... ma már... szinte föl se tudjuk fogni... Ezek a Nagy Sándorok, doktorátus meg minden, azért nem az a primitívség, ha az esendő emberi természet nem is képes egy csapásra...

Doktor Nagy Sándor az örömszülőket szorongatta éppen, s csókot kért tőlük, a jobb és bal orcára.

— Sokat fejlődött — mondta Kutyuli s gyűlölet nélkül figyelte a szimpatikus férfit a vendégkoszorú közepén. — Övé volt az ötlet. A lánc, a szájkosár, a kutya. Mint a község akkori első embere, ő adta parancsba.

— Megírom — kiáltotta Madaras, fölborította a kecses gyertyát. Doktor Nagy Sándor odasietett, ujja egyetlen mozdulatával elfojtotta a szabálytalan lángocskát.

— Úgy, úgy — mondta. — Csak a szintiszta igazat. Látom, jól mulatsz. Nincs bennem különösebb hiúság, de azért arra kérlek, egyetlen mondat föl-tétlenül benne legyen, hogy azért még nincs mindenütt *így*, mint nálunk, Hajámoson.

Madaras bámulta a borba ölt gyertyát, a faggyúba nyomott gyertyabelet. Aztán harsányan fölnevetett. Úgy nevetett, hogy még a szíve is nyíllalt a bordái alatt.

— Ezt megígérem... Nincs mindenütt Hajámos... ez az *égy mondat*, akárhogy is, *ez az egy mondat* benne lesz. A többit majd reggel... friss fejfel eldöntöm.

Az asztaltól, a színhelytől bizonytalanul távolodott. Hosszan néztek utána. Nagy Sándor fölényes biztonsággal, Kerekes valami önmaga előtt is titkolt, oktalan reménnyel.